

ORKESTRSKI CIKEL 2013/2014, 5. ABONMAJSKI KONCERT

Ponedeljek, 12. maj 2014, ob 19.30, dvorana Union, Maribor

KOMORNI ORKESTER IZ MANTOVE

Alexander Lonquich, klavir in vodja

Generalni pokrovitelj cikla

www.nd-mb.si

Spored

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Uvertura za god v C-duru, op. 115

Koncert za klavir in orkester št. 1 v C-duru, op. 15

- I. Allegro con brio
- II. Largo
- III. Rondo: Allegro scherzando

* * *

Ludwig van Beethoven (1770–1827)

Uvertura Atenske ruševine, op. 113

Zoltán Kodály (1882–1967)

Plesi iz Galánte

Dmitrij Šostakovič (1906–1975)

Koncert za klavir in orkester št. 2 v F-duru, op. 102

- I. Allegro
- II. Andante
- III. Allegro

Leta 1792 se je **Ludwig van Beethoven** nastanil na Dunaju, da bi »prejel Mozartovega duha iz Haydnovih rok«, kot je zapisal njegov podpornik grof Waldstein. Pot do uspeha si je mladi skladatelj skušal najprej utreti kot pianist – nastopal je po aristokratskih salonih in v znamenitih pianističnih dvobojih večinoma ponižal svoje tekmece, še posebej pa je navduševal s svojimi improvizacijskimi spretnostmi, zaradi katerih so bili mnogi prepričani, da v mladem in strastnem umetniku tiči sam Satan. Leta 1795 pa je Beethoven tudi javno nastopil – na koncertu Društva tonskih umetnikov je predstavil nov koncert, s katerim je svojo slavo iz aristokratskih salonov skušal unovčiti

tudi v širšem okolju. Raziskovalci so se dolgo pričkali, katerega izmed svojih koncertov naj bi Beethoven igral na tej akademiji, toda danes skorajda ni več dvoma, da je šlo za *Koncert v C-duru*, ki ga je skladatelj kasneje objavil kot prvega z opusno številko 15. Seveda pa to ni Beethovnov prvi klavirski koncert; leta 1784 je še v Bonnu ustvaril *Koncert v Es-duru*, datumsko pa je pred *Koncertom v C-duru* nastal tudi *Koncert v B-duru*, ki sicer nosi zaporedno številko 2. Kasneje je sicer oba zgodnja koncerta ocenil, da »še ne sodita med moje najboljše«, toda to misel je zapisal med komponiranjem *Tretjega klavirskega koncerta*, s katerim je dokončno odkrival nove koncertantne svetove.

Če je *Koncert v B-duru* začel pisati še v Bonnu, potem je *Koncert v C-duru* že zaznamovan z izkušnjami prvih dunajskih dni. Delo je nastajalo izredno hitro, pri čemer naj bi rondojski finale nastal šele dva dni pred koncertom. Še bolj nepredstavljivo mora biti dejstvo, da je Beethoven na koncertu klavir igral v Cis-duru – koncertni klavir je bil namreč uglašen pol tona nižje in da ne bi izgubljali časa in denarja z uglaševanjem, je skladatelj v glavi koncert transponiral in s tem dokončno potrdil svoje nenavadne virtuosne sposobnosti. V prvem koncertu je Beethoven sicer še prevzel podedovano Mozartovo formo, ki jo zaznamujeta uravnotežena opozicija med solistom in orkestrom ter poudarjena virtuosnost solističnega parta, toda tradicionalno formo je mladi skladatelj že napolnil s svojim značilnim energičnim tonom. Tako svečani karakter prve teme že počasi najeda okostenele robove klasiistične forme – očitno je, da Beethoven občinstva ni želel razorožiti zgolj s svojo virtuosno pianistično tehniko, temveč tudi s kompozicijskimi spretnostmi. To še posebej razkriva tonalni plan koncerta: že v prvem stavku je druga tema postavljena v paralelni Es-dur in ne v pričakovano dominantno tonaliteto G-dura, takšni logiki terčne sorodnosti pa nato sledi tudi počasni drugi stavek, ki je napisan v As-duru, torej spodnji medianti.

Bolj kot v koncertih je Beethoven oral ledino s svojim zaporedjem devetih simfonij, s katerimi je utrdil svoje pričanje o emfatičnem umetniškem poslanstvu glasbe.

Vzporedno s simfonijami pa je nastalo enajst uvertur, ki so sicer po nivoju umetniške ambicioznosti in po svoji funkciji precej različne. Beethoven je iskal avtonomni simfonični žanr, zato takšno glasbeno neodvisnost izkazujejo tudi uverture, napisane kot uvod v gledališka dela. Scenska glasba za gledališko igro *Atenske ruševine* je bila napisana leta 1812 za otvoritev novega gledališča v Pešti. Igra Augusta von Kotzebueja govori o sreči Minerve, ki se zbudi po 2000 letih spanca in ugotovi, da je Pešta pod okriljem cesarja Franza postala po svoji veličavi enakovredna pretekli slavi Aten. Danes iz scenske glasbe poznamo le še Uverturo in Turško koračnico, ostale točke pa sodijo med manj navdahnjena avtorjeva dela. Še istega leta je napisal uverturo tudi za Kotzebuejevo igro »Kralj Štefan – prvi madžarski dobrotnik« in kasneje obe uverturi prodal Londonski filharmonični družbi, ki jo je dejstvo, da je šlo za že izvedena dela, precej razočaralo.

Podobno priložnostni karakter izkazuje tudi *Uvertura za god, op. 115*, o kateri je sam skladatelj zapisal, da je napisana za »vsakršno posebno priložnost ali koncertno rabo«. Ime je skladba dobila, ker je nastala ob godu avstrijskega cesarja, zanimiva pa ni toliko po svoji glasbeni vsebini, temveč zaradi dejstva, da je napisana brez naslovnitve na gledališko predlogo, torej da gre za eno prvih »koncertnih uvertur«, v kateri lahko ugledamo dokončno uresničenje simfonične avtonomnosti.

Madžarski skladatelj **Zoltán Kodály** je preživel med letoma 1885 in 1892 kar sedem let svojega otroštva na območju Galánte (danes je to del Slovaške), ki ga je kasneje opisal kot najbolj srečen del svojega otroštva. Prav v Galánti je slišal precej znan romski orkester, kar sodi med skladateljeve najbolj zgodnje orkestrske izkušnje, pa tudi sicer je mladeniča na podežlju obkrožala ljudska glasba. Zato ni čudno, da se je tudi v svojih zrelih letih zanimal za ljudsko glasbo. Ugotovil je, da je veliko zapisov ljudskega gradiva napačno transkribiranih, zato se je odločil sam zapisovati in zbirati ljudsko gradivo, pri čemer si je pomagal s takrat novo snemalno napravo: fonografom. Prav

zaradi zanimanja za ljudsko glasbo se je Kodály zblizal z drugim velikanom madžarske glasbe Bélo Bartókom, s katerim sta spletla doživiljenjsko prijateljstvo.

Kodály se je v Galánto vrnil leta 1905, ko je zbiral ljudsko gradivo in prav to gradivo je postalo osnova za njegovo doktorsko tezo »Kitična struktura madžarskih ljudskih pesmi«. Zbiranje in transkribiranje ljudske glasbe je močno zaznamovalo skladateljev glasbeni jezik, kar je mogoče še posebej jasno razbrati iz danes najbolj popularnega Kodályjevega dela, orkestrske skladbe *Plesi iz Galánte*. Delo je nastalo leta 1933 ob proslavljanju 80-letnice Filharmonične družbe v Budimpešti. Ob tej priliki se je Kodály spomnil impulzov iz svojega zgodnjega otroštva, tematski material za svojo kompozicijo pa je našel v zbirki »Madžarski plesi Romov iz Gálante«, ki je izšla leta 1800 na Dunaju. Skladba predstavlja tipični primer integracije ljudskega gradiva v simfonično formo, celotno delo pa bi po obliki lahko primerjali s formo madžarskega plesa *verbunkos*, ki je v svoji izvorni varianti spremljal odhod moških v vojsko. Za ples, v katerem se skrivajo turški, dunajski in romski elementi, so značilni punktirani ritmi in menjavanje med počasnimi in hitrimi figurami. Prav slednje zaznamuje tudi *Plese iz Galánte*, zaporedje uvoda, petih plesov in kode, ki izkazujejo tudi poteze svobodne rondojske oblike. Pet plesov je ujetih v gradacijo od počasnega, lenobnega ritma k vse bolj živahnemu utripu, po drugem in tretjem plesu pa se ponovi varianta prvega plesa. Ta je sicer strasten, a še mrakobno pobarvan, medtem ko je drugi bolj veseljaški. Tretji ples s pedalnimi toni spominja na glasbo dud, četrti ples je poln sinkop in ga je mogoče povezovati z romsko glasbo, po melodično in ritmično enostavnem petem plesu, ki pa je vendarle ujet v mogočno gradacijo, sledi bolj umirjena koda, v kateri je zaslišati fragmente prvega plesa, nato pa se s hitro aluzijo na zadnji ples skladba zmagovito konča.

Po drugi svetovni vojni glasba **Dmitrija Šostakoviča** vladajoči oblasti ni bila več blizu, stvari pa so se spremenile leta 1953, ko je umrl Stalin. Prvo izvedbo je tako lahko

ugledala temačna 10. simfonija. Kljub takšni »otoplitvi« se so pojavile kritike in skladatelj je zato raje ostajal previden. Zdaj se je že znal spopadati z oblastjo: privoščil si je sicer nekaj resnih, težkih, protestnih del, nato pa se je skušal takoj »odkupiti« z enostavnejšimi skladbami, ukrojenimi po namišljenem modelu socialističnega realizma. V takšno igro politične korektnosti je mogoče umestiti tudi skladateljev *Drugi klavirski koncert*.

Sam Šostakovič je bil dober pianist in je leta 1922 nastopil celo v Varšavi na prestižnem Chopinovem tekmovanju. Toda njegove klavirske skladbe ne razkrivajo tipičnega pianističnega sloga – izogibal se je vsem modelom, ki so dominirali v glasbi 19. stoletja in je preferiral izčiščene linije ter prosojne, pogosto tudi asketske teksture. Svoj *Drugi klavirski koncert* je napisal leta 1957 za sina Maksima, da ga je natančno na devetnajsti rojstni dan izvedel za svoj diplomski koncert. Morda je prav zato oblika koncerta enostavna in tudi zahteve po virtuoznosti niso prevelike. Podobno kot *Prvi koncert* tudi drugega prenevata humor in igriva iskrivost, toda tokrat ne najdemo prave paradije in groteske.

Koncert je zasnovan klasično v treh stavkih hitro-počasi-hitro. Tema prvega stavka sestoji iz razloženih trizvokov in dvigajoče se kromatične linije, klavirski part pa izdaja aluzije na etude, ki bi jih v času svojega šolanja spoznal vsak mladi pianist: oprava imamo s tokatnimi odlomki, oktavami, razloženimi akordi in kromatičnimi lestvicami. Posebnost drugega stavka je v njegovi zadržanosti in enostavnosti melodičnega materiala, ki ga najprej eksponirajo godala, temu pa odgovarja s podobno umirjeno temo klavir, ki modulira iz c-mola v C-dur. S počasnim stavkom je brez odmora spojen Finale, ki ponovno sloni na dveh temah: druga izmed njih je v 7/8 taktu, kar daje celotnemu stavku ritmično živost. V zadnji stavek je Šostakovič umestil tudi šalo: kmalu po drugi temi solist zai-gra pasažo, ki jo gotovo pozna vsak mladi pianist – gre za vajo klavirskega pedagoga C. L. Hanona, in sicer za vežbanje vseh petih prstov.

Gregor Pompe

ALEXANDER LONQUICH

Alexander Lonquich nastopa širom sveta; na Japonskem, v Združenih državah, Avstraliji in tudi v najpomembnejših evropskih glasbenih središčih. Je reden gost prestižnih festivalov, kot so Salzburški festival, Mozartov teden, Klavirski festival Porurja, festivali Schleswig Holstein, Luzern, Cheltenham, Edinburgh, Lockenhaus, Kissingerško poletje, Schubertiade v Schwarzenbergu, Beethovnov festival v Bonnu in Varšavi itn. Igral je pod dirigentsko taktirko priznanih dirigentov, kot so Claudio Abbado, Jurij Bašmet, Philippe Herreweghe, Heinz Holliger, Ton Koopman, Emmanuel Krivine, Mark Minkowski, Kurt Sanderling ali Sándor Végh.

Nastopi Alexandra Lonquicha v vlogi solista kot tudi dirigenta so zelo cenjeni s strani mednarodnih medijev kot tudi občinstva. Redno nastopa s Camerato Salzburg, Mahlerjevimi komornimi orkestrom, s komornimi orkestri iz Mantove, Münchna, Basla, Stuttgarta, Nemško komorno filharmonijo Bremen, Radijskim simfoničnim orkestrom iz Frankfurtu in drugimi.

Kot zelo uspešen solist je koncertiral z Dunajskimi filharmoniki, Kraljevim filharmoničnim orkestrom, orkestrom Tonhalle iz Züricha, Filharmoničnim orkestrom iz Luksemburga, Simfoničnim orkestrom iz Düsseldorfa, Češkimi filharmoniki, Madžarskim narodnim filharmoničnim orkestrom, Orkestrom Slovenske filharmonije in mnogimi drugimi orkestri.

Lonquich je globoko predan komornemu muziciranju, nastopa s partnerji, kot so Nicolas Altstaedt, Renaud in Gautier Capuçon, Veronika Hagen, Heinz Holliger, Steven Isserlis, Leonidas Kavakos, Isabelle van Keulen, Sabine Meyer, Heinrich Schiff, Christian Tetzlaff, Carolin Widmann, Jörg Widmann, Tabea Zimmermann, Kvartet Aurn in Kvartet Carmina.

Njegovi posnetki Mozartovih in Schubertovih opusov (pri založbi EMI) so bili deležni izjemnih kritičkih odzivov, prav tako pa je zanje prejel francosko nagrado diapason d'or, italijansko abbiati ter nizozemsko nagrado edison.

Pri založbi ECM Records je izdal več zgoščenk, med njimi omenimo *Plainte Calme* z deli francoskih skladateljev, Schumannovo *Kreisleriano*, *Partito* Heinza Holligerja in pa zgoščenko z violinistko Carolino Widmann, ki je posvečena glasbi Schuberta.

Med vrhunci pretekle sezone v letu 2013 izpostavimo koncerte na Salzburškem poletnem festivalu, kjer je nastopil kot solist in dirigent orkestra Mozarteum Salzburg; prav tako Beethovnovе cikle z violinistom Christianom Tetzlaffom, več uspešnih turnej s Camerato Salzburg po Nemčiji, Španiji, Italiji in Švici, koncerte s Komornim orkestrom iz Mantove po vsej Evropi, turneje z Orkestrom Elizejskih poljan in Mahlerjevim komornim orkestrom.

V preteklih treh letih je Lonquich nastopil tako na Salzburškem Mozartovem tednu kot tudi na tamkajšnjem poletnem festivalu 2012, na Festivalu Lockenhaus, z Dunajskim simfoničnim in filharmoničnim orkestrom ter vsemi večjimi italijanskimi orkestri, gostoval pa je tudi v najpomembnejših dvorinah Evrope in ZDA. V prihajajoči sezoni bo imel umetniško rezidenco pri Štajerskem glasbenem združenju v Gradcu.

Alexander Lonquich se je rodil v nemškem mestu Trier, študiral je pri Astrid Schmidt-Neuhaus, Paulu Badura-Skodi, Andreju Jasinskem in Ilonki Deckers, njegova mednarodna kariera pa se je začela vzpenjati s prvim mestom na Mednarodnem klavirskem tekmovanju Antonio Casagrande v italijanskem mestu Terni, ko je bil star šele 16 let.

»Lonquich je tako kot pianist in kot dirigent ustvaril nekaj neverjetnega: njegova karizmatična muzikalnost in sugestivna osebnost sta dvignili glasbenike in občinstvo v višjo sfero – v nedoumljivi prostor glasbe«. Harmonia Humana

KOMORNI ORKESTER IZ MANTOVE

Vse od prvega koncerta leta 1981, v čudovitem gledališču Bibiena, idealnem prizorišču za izvedbo komorne glasbe, Komorni orkester iz Mantove izraža svoje prepoznavne lastnosti kot so tehnična dovršenost, nenehno stremenje

za kakovostjo zvoka ter posebna pozornost stilističnim zadevam.

Leta 1997 je orkester prejel nagrado italijanskih glasbenih kritikov Franco Abbiati za posebno stilistično prefinjenost in nenehno stremenje za kakovostjo zvoka, ki uspešno združuje italijansko instrumentalno tradicijo s klasičnim repertoarjem.

Orkester je v svoji več kot tridesetletni zgodovini nastopil pod vodstvom velikih dirigentov in s priznanimi solisti, kot so Maria Joao Pires, Gidon Kremer, Shlomo Mintz, Joshua Bell, Salvatore Accardo, Umberto Benedetti Michelangeli, Giuliano Carmignola, Uto Ughi, Miša Majski, Enrico Dindo, Mario Brunello, Miklos Perenyi, Sol Gabetta, Alexander Lonquich, Bruno Canino, Katia in Marielle Labeque, Maria Tipo, Kent Nagano, nepozabni Astor Piazzolla in Severino Gazzelloni ter koncertiral tako v Italiji kot tudi v tujini.

Doslej so glasbeniki nastopili v gledaliških in koncertnih dvorinah po vsej Evropi, v Združenih državah, Južni Ameriki in Aziji. Med leti 2001 in 2004 se je orkester z več slavnimi italijanskimi solisti in dirigentom Umbertom Benedettijem Michelangelijem posvetil projektu z Beethovnovо glasbo, ki se osredotoča na originalne izvedbe skladateljevih del na podlagi najnovejših kritičnih edicij partitur. Projekt je bil tako s strani občinstva kot tudi kritiške javnosti izjemno dobro sprejet.

V sezoni 2003/2004 je orkester razvil projekt z glasbo W. A. Mozarta, ki vključuje izvedbo skladateljevih klavirskih koncertov z Alexandrom Lonquichem v vlogi solista in dirigenta. Prva izvedba je bila v rimskem avditoriju Parco della Musica maja 2004, sledili pa so koncerti v mnogih italijanskih koncertnih dvorinah.

Med leti 2004 in 2007 je sledil tretji projekt orkestra, ki se je osredotočal na Mozartova sakralna dela, sledili pa so koncerti v milanski Abbazia di Chiaravalle in drugih italijanskih krajih. Z letom 2008 je Komorni orkester iz Mantove pričel razvijati naslednji projekt, ki se posveča Haydnovim opusom ter je dosegel vrhunec prav na skladateljevo obletnico smrti, ko so ves dan na različnih prizoriščih v

Mantovi izvajali njegova dela. Med letoma 2010 in 2011 je sledila posvetitev stoti obletnici rojstva Schumanna, ko so izvedli vse skladateljeve simfonije.

Orkester je doslej snemal pri radiotelevizijskih hišah RAI, švicarski RSI in Bavarskem radiu. Septembra 2009 je posnel tri Haydnove simfonije po naročilu najpomembnejše italijanske glasbene revije Amadeus. Nedavno pa je orkester z Angelo Hewitt pri založbi Hyperion posnel dve zgoščenki, ki sta posvečeni Mozartovim klavirskim koncertom.

Od leta 1993 orkester izpolnjuje še enega od svojih ciljev, in sicer da bi ljudje cenili klasično glasbo. V ta namen prirejajo abonmajske koncerte Tempo d'Orchestra, na katerih tesno sodelujejo s priznanimi italijanskimi in tujimi solisti, komornimi skupinami in orkestri. Od leta 2013 pa v Grofovi palači organizirajo tudi Festival komorne glasbe Mantova z mednarodnimi zasedbami.

Koncertna poslovalnica Narodnega doma Maribor napoveduje:

petek, 16. maj 2014, ob 19.30

Dvorana Union, Maribor

5. abonmajski koncert Komornega cikla in za izven
DUO CLARIPIANO

Dušan Sodja, klarinet, Tatjana Kaučič, klavir

*Sposed: R. Schumann, C. Saint-Saëns, C. Debussy,
Č. Sojar Voglar, J. Horovitz*

Informacijska pisarna Narodnega doma Maribor: vsak delavnik od 10.00 do 17.00, v soboto od 9.00 do 12.00 ter uro pred vsako prireditvijo.

Dvorana Union: uro pred vsako prireditvijo.

Tel.: (02) 229 40 11; (02) 229 40 50; 031 479 000; 040 744 122

E: vstopnice@nd-mb.si

spletni nakup vstopnic: <http://nd-mb.kupikarto.si/>

www.nd-mb.si

Naklada: 500 kom • Brezplačen izvod

ZVEN NOVE KONCERTNE SEZONE Konec meseca maja vas vabimo k (ponovnemu) vpisu v abonmaje nove koncertne sezone.

Tudi tokrat vas čaka neprekosljiv izbor orkestrskega in komornega ustvarjanja priznanih vrhunskih glasbenikov. Vabimo vas, da se skupaj z nami predate čaru prihajajočih desetih koncertov!

Tiste, ki se nam boste med prvimi pridružili in na novo vpisali oziroma podaljšali abonma Komorni cikel, tokrat čaka tudi darilo.

Podrobnosti o abonmajih, nastopajočih, koncertnih programih in seveda ugodnostih ob vpisu ter vse druge informacije bodo zbrane na naši spletni strani, v posebni izdaji abonentskega časopisa *Kaj Kje Kdaj* in v objavah v medijih, seveda pa se lahko oglasite tudi v Informacijski pisarni Narodnega doma Maribor, kjer vas bodo konec maja čakale naše nove programske knjižice.

V upanju, da se bomo srečevali tudi v 69. sezoni dogodkov Koncertne poslovalnice, vas lepo pozdravlja celotna ekipa Narodnega doma Maribor!

VEČER RADIO CITY